

DROBNOSTI

PROJEKT A GRANT

This article discusses the meaning of the words *projekt* and *grant*.

Výrazy uvedené v názvu drobnosti spojuje to, že u nich v posledních letech přibýly nové významy a že ne všechny současné slovníky zachycují. Věnujme nejprve pozornost prvním u z nich.

Slovník spisovného jazyka českého (SSJČ) přináší u slova *projekt* tuto definici: ‚návrh, plán (něj. díla technického n. stavebního)‘, doplněnou příklady *projekt budovy; projekt strojního vybavení podniku; projekt výstavy*. Ve stavebnictví se jím rozumí ‚výkres, podle kterého se provádí stavba, stavební plán‘. Stručnější, ale v podstatě shodný výklad má Slovník spisovné češtiny (SSČ). Nový akademický slovník cizích slov (NASCS) podává definici stejnou jako SSJČ včetně většiny příkladů.

Významu, který lze nalézt v uvedených slovnících, odpovídají např. formulace¹: *Dodržujte tloušťku izolace požadovanou projektem. – Dále rozpracováváme projekt stavby nájemního činžovního domu s dvaceti byty. – Celkové investiční náklady se podle nového projektu snížily z původních 15,8 mil. Kč na 12,5 mil. Kč. – Podle jeho projektů bylo realizováno mnoho zajímavých staveb. – Realizace tohoto náročného projektu je rozložena do několika let. – Počátkem srpna byl dokončen projekt, následovalo nakoupení potřebného materiálu. V polovině srpna byl dům vyroben.*

Kdybychom vycházeli pouze ze slovníkové definice, pak by měla věta *Zahájení projektu*

se předpokládá již letos [tj. v r. 2001], *ukončení v roce 2004* vyjadřovat, že tvorba návrhu, popř. výkresu (stavebního plánu) bude trvat čtyři roky. Je zřejmé, že v této větě výraz *projekt* ve slovníkovém významu užít nebyl. Totéž lze říci i o větách *Přestože byl celý projekt zpočátku plánován na tři roky, nepodaří se nám jej letos dokončit. – Jeden z největších projektů, odsíření elektráren v severních Čechách, stálo v průběhu několika let 47 mld. – Na další projekty (oprava kostela, zavedení kanalizace) však chybějí peníze. – Výstavba nových projektů je rozložena na etapy. – K nejvýznamnějším letošním projektům patří částečná realizace informačního systému, s jehož pokračováním se plánuje i v příštím roce. – Výtěžek projektu, započatého před šesti lety, činí už přes 1,7 miliónu korun. – Nadace bude podporovat projekty z oblastí sociálních a zdravotních, kulturních a vzdělávacích. – Naše výzkumné projekty nám postupně dávají odpovědi na otázku, kde je krajina vůči záplavám nejzranitelnější. – Unikátní televizní projekt Deset století architektury se přehoupl do druhého ročníku. – Tyto projekty mají jedinou nevýhodu: Nehrají v nich slavné americké hvězdy. – Pro úplnost připomeňme hudbu, kterou Karel Svoboda složil pro některé televizní či filmové projekty domácí i zahraniční produkce... – Ojedinělý projekt, ve kterém spojí síly brněnský balet a opera, zažije dnes večer premiéru v Janáčkově divadle.*

Na základě slovníkové definice slova *projekt* se jako nadbytečný jeví výraz *návrh* ve spojení *návrh/návrhy projektu/projektů*, např. *Již od*

---

¹ Převážná většina příkladů je převzata z Českého národního korpusu (ČNK).

poloviny května mohli do Plas umělci zasílat návrhy projektů, které by chtěli v klášteře realizovat. – Otevírání uzavřených obálek s písemnými návrhy projektů bude probíhat za přítomnosti účastníků výběru od 14 hod.

Ze všech příkladů je zřejmé, že se výraz *projekt* sémanticky obohatil. Další významy však NASCS ani neologické slovníky nezachycují, a to i přesto, že se – jak vyplývá z dokladů ČNK – významová proměna udála předtím, než uvedené slovníky vyšly. Je pravděpodobné, že k ní přispěla angličtina.² Podle Velkého anglicko-českého slovníku (2006) *project* znamená: ,1. akce, podnik; 2. samostatná práce, referát, studie; 3. projekt‘³. Ve všech těchto významech se skutečně výraz *projekt* užívá i v češtině. Co se týče prvního, je možno díky analýze kontextů, ve kterých se toto slovo vyskytuje, upřesnit, že jde o kulturní, společenský nebo sportovní podnik, akci, počíná a že se mnohdy užívá jako synonymum slov *pořad, divadelní (filmové, taneční) představení*. V textech týkajících se vědy a výzkumu označuje vědecký/výzkumný úkol.

Druhý výraz, tj. *grant*, se též významově obohatil. Podle SSČ⁴ je to ,účelová dotace jed-

notlivci n. organizaci pro speciální účel (výzkumný, sociální aj.)‘, kdežto podle NASCS ,forma stipendia udělovaného zpravidla vědeckému pracovišti n. kolektivu na řešení určitého výzkumného záměru‘. Informaci uvedenou v SSČ považujeme za přesnější, výstižnější, protože granty se udělují různým organizacím, institucím i jednotlivcům nejen ve vědě, ale i v kultuře, ve sportu, v průmyslu, obchodu apod., vypisují se na vytvoření pracovních příležitostí, poskytují se školící a rekvalifikační granty atd., viz např. *Šestá městská část letos opět rozdává granty na sport, kulturu a ekologii*. – *Obce mají šanci získat grant na opravu drobných památek*. – *Pro sociální oblast jde o grant pro rozšíření péče o staré, nemocné a tělesně postižené občany*. – *Díky smlouvě získají horské služby grant z programu Phare ve výši statisíců korun*.

Pokud by slovo *grant* vyjadřovalo pouze druh stipendia / finanční podporu, pak by nešlo spojovat se slovy *zpracovat, zpracovaný* (*Knihovna totiž obdržela na základě dobře zpracovaného grantu dotaci od ministerstva kultury ve výši 200 tisíc korun...*), *podat* (*Na poslední položce ski klub velmi úzce spolupracoval s městem, které zpracovalo a podalo grant...*), *řešit (řešení)*, (*spolu*)*řešitel/ka* (*Do řešení grantu zapojujeme studenty doktorského i magisterského stupně studia... – Jste hlavní řešitel grantu nazvaného Historický Ježíš.*), *práce* (*V rámci práce na grantu bylo dotazníkovým způsobem osloveno 700 podniků nejružnějšího spektra a velikosti se žádostí...*). Ve všech těchto spojeních slovo *grant* rozhodně neoznačuje finanční podporu, nýbrž ,projekt, který získal grantovou podporu‘ (viz *Nová slova v češtině 2*, 2004, s. 99). V tomto novém významu, jak naznačuje ČNK, se slovo *grant* v psaných textech ještě běžně neužívá. Ve vyhledávači Google však např. spojení *řešitel grantu nad spojením řešitel projektu vítězí* (poměr je cca 2 : 1).

² Viz např. i slovo *set*; to se v češtině do r. 1989 užívalo pouze ve významu ,část sportovního utkání‘ (*prohrál v prvním setu, rozhodující set trval dvě hodiny*), dnes znamená i ,sada, sestava, komplet‘ (*nové sety nádobí, nový set parfémů*), viz *Nová slova v češtině 2* (2004, s. 409).

³ Lze se domnívat, že u stanovení významu (3) autor vycházel z výkladových slovníků češtiny a že měl na mysli ,návrh, plán‘.

Zdá se, že i v angličtině se význam tohoto slova v posledním desetiletí proměnil. Podle Velkého anglicko-českého slovníku (1997) slovo *project* znamená: ,1. návrh, plán, program, projekt; 2. sídliště; 3. praktické cvičení, úkol; výzkumný úkol‘. Velký anglicko-český slovník (2006) už význam ,výzkumný úkol‘ nemá, podle něj se v tomto významu užívá *research project*.

⁴ V SSJČ toto slovo ještě nenajdeme.

Na závěr lze shrnout, že u slova *projekt* jsou všechny nové významy již natolik běžné, že by je budoucí slovníky neměly opomenout, a že užití výrazu *grant* v dalším významu se prosazuje postupně, a to zejména v profesní mluvě; důvodem je bezesporu to, že daný pojem pojmenovává jednoslovně.

LITERATURA

FRONEK, J. (2006): *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Leda.

HAIS, K. – HODEK, B. (1997): *Velký anglicko-český slovník*. Praha: Academia – Leda.

Nová slova v češtině. Slovník neologizmů (1998). Praha: Academia.

Nová slova v češtině. Slovník neologizmů 2 (2004). Praha: Academia.

Nový akademický slovník cizích slov (2005). Praha: Academia.

Slovník spisovné češtiny (1994). Praha: Academia.

Slovník spisovného jazyka českého (1989). Praha: Academia.

Ivana Svobodová

*Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i.
Letenská 4, 118 51 Praha 1
svobodova@ujc.cas.cz*

XCLNT ANEB DEVOKALIZOVANÉ ZKRATKY V CHRÉMATONYMIÍ

This article discusses the type of abbreviations used in the proper names of market products. This type is formally based on the omission of vowels and the use of capital consonant letters.

Zkracování je významným projevem dynamiky slovní zásoby a své nezastupitelné místo má i v propriální sféře. Vzájemný vztah zkráceného a plného pojmenování je disproporční. Ačkoli jejich lexikální význam je shodný¹, liší se stylovou a funkční platností. Vznik zkrácených pojmenování pramení ze snahy o ekonomičnost vyjádření. V tomto příspěvku se ovšem budeme věnovat zkratkám, jejichž vznik je motivován zejména stylovým hlediskem. Zabýváme se zkratkovými proprii, jejichž základem je

jednočlenný lexém, který je ve výsledné formě redukováný o vokály (devokalizovaný). Podobný trend je v určitých komunikačních situacích a mezi určitými mluvčími patrný i v apelativní sféře, tento příspěvek ho ovšem sleduje v oblasti propriální, a to konkrétně u pragmatonym. Pragmatonyma jsou podtypem chrématonym, pojmenování výsledků lidské činnosti, které nejsou kartograficky fixovatelné. Jedná se o vlastní jména sériově vyráběných produktů.

Zkratky se tradičně dělí na akronyma (iniciálové zkratky) a zkratková slova. Tuto opozici užívá Josef Hrbáček (1979) v publikaci *Jazykové zkratky v češtině*. Rozlišuje dvě velké skupiny zkratek – grafické a graficko-fonické. V rámci grafických zkratek vyčleňuje zkratky skeletové, které z původního lexému využívají pouze některé konsonanty, jež jsou sémanticky nosné.

¹ Existují však výjimky (karma aj.), na něž upozorňuje např. Hrbáček, 1979. Hrbáček rovněž používá termín uzuální význam zkratky a uvádí další rozmanité příklady typů utváření sémantiky zkratky, které jsou na fundující lexikální jednotce více či méně nezávislé (s. 67–68).